

Родителска грижа

Популярно педагогическо-обществено списание за подобрене възпитанието на младежта ни въ семейството, училището и обществото.

Да се грижимъ за доброто възпитание и образование на младежта значи, да градимъ на здрави основи бъдащото на народа си.

ТАЗИ КНИЖКА СЪДЪРЖА:

- 1) Възпитателнитѣ фактори: семейството, училището и обществото
- 2) Американското училище.
- 3) Самосъзнанието у детето.
- 4) Рисуването, като методическо средство.
- 5) Половото възпитание на децата.
- 6) Лъжата въ училището
- 7) Наклонности и призвания у децата.
- 8) Детската литература.
- 9) Изъ учебно-възпитателното дѣло въ чужбина.
- 10) Изъ учебно-възпитателното дѣло у насъ.
- 11) Отзиви за полезни книги.

= РОДИТЕЛСКА ГРИЖА =

ПОПУЛЯРНО ПЕДАГОГИЧЕСКО-ОБЩЕСТВЕНО СПИСАНИЕ

ЗА ПОДОБРИЕ ВЪЗПИТАНИЕТО НА МЛАДЕЖТА НИ ВЪ
: : : : СЕМЕЙСТВОТО, УЧИЛИЩЕТО И ОБЩЕСТВОТО : : : :

Год. III

Одобрено и препоръчано отъ
М-вото на Народното Просвѣщение съ
окръжно № 570 отъ 9.1. 1914 год.

Кн. 3.

Възпитателнитѣ фактори

Като се взематъ изъ предъ видъ всички условия, при които се извършва трудното и бавно дѣло на възпитанието; като се знае мѣстото — средата, дѣто то има да се извършва, а следъ това, като се прецени участието и на личността, която ръководи самото възпитание, то ще се признаятъ главно следнитѣ три възпитателни фактора, които опредѣлятъ характера на всяко възпитателно дѣло: 1) *семейството*, 2) *училището* и 3) *обществото*.

I

Семейството

Бележитиятъ педагогъ Хербартъ е казалъ, че възпитанието на детето започва въ домътъ — семейството и по-голѣмата частъ отъ него се извършва тамъ, въ него. Съ тия прави думи великия педагогъ иска да подчертае мисълта си, че на родителитѣ тежи най-голѣмата отговорностъ за доброто или лошо възпитание, което биха имали тѣхнитѣ деца. Въ тази педагогическа аксиома никой до сегъ не се е осъмнилъ и никой не е могълъ да обори и омаловажи значението на семейството като решающъ и пръвъ по значение възпитателенъ факторъ.

Не напраздно англичанина съ гордостъ произнася тия хубави думи: „моятъ домъ е моята крѣпостъ !“ Значи и тукъ мисълта на Хербарта се напълно потвърждава. За ония, които отблизо познаватъ живота, нравитѣ и обичаитѣ на англичанитѣ и американцитѣ, ще да е ясно, че въ действителностъ, Англия е единствената страна, дѣто честта и авторитета на семейството високо се ценятъ и дѣто родителитѣ изпълняватъ, най-добросъвестно своитѣ задължения къмъ децата си, като тѣхни възпитатели.

Какъ се гледа у насъ на семейството и какъ родителитѣ се грижатъ за доброто възпитание на децата си? Този важенъ въпросъ често се разисква въ публични събрания и по него често се пишатъ статии въ списания и в-ци, но напраздно бихме очаквали да се освѣтли обществото правилно върху него. И тукъ се влага особено разбиране, въ повечето

случаи — се прокарватъ невѣрни тенденциозни мисли за значението на нашето семейство като възпитателен факторъ. Едни сж на мнение, че новото време не гледа на семейството като на важен факторъ при възпитанието, защото това семейство се руши вече и върху новитѣ обществени условия ще се изградятъ основитѣ на новия семеенъ животъ. Да чакаме това добро ново време и тогава ще работимъ за възпитанието на децата си.

Други мислятъ, че не е право да се възлагатъ на родителитѣ такива голѣми и тежки задължения за възпитанието на децата, защото децата не сж само на своитѣ родители, но тѣ сж и на обществото, което е длъжно да се погрижи за тѣхното възпитание. Отъ тази мисль като изхождатъ, новитѣ педагози сж на мнение, че днешното семейство е изиграло вече своята обществена роля и че то волно и неволно ще предаде своитѣ права и задължения върху голѣмото общо семейство — обществото. Може би, въ едно близко или далечно бъдаще, тия мисли да се потвърдятъ съ самата действителность, но днесъ за днесъ, ние нѣмаме правото и свободата да се откажемъ като родители да се грижимъ за доброто възпитание на децата си, за които деня и ноща се мчимъ да ги изхранимъ и добре облечемъ, — а да не помислимъ и за тѣхното умствено и нравствено развитие и възпитание! Ние намираме за твърде неоснователни, а даже и за опасни тия възгледи по задачитѣ на нашето семейство, като факторъ при възпитанието на нашитѣ деца и младежта ни. Напротивъ, ние ще ратуваме щото въсредъ нашитѣ родителски кржгове да се всѣе по-голѣмо съзнание за тежкитѣ имъ задължения на добри възпитатели. Не е права мисълта на ония, които съ предубеждения говорятъ и пишатъ, че нашето семейство се разлага, че въ него всичко е изгубено. До като има съзнание у родителитѣ за тѣхния дългъ къмъ децата, до тогава ще има и основания да се иска отъ семейството да полага на здрави начала доброто възпитание на децата.

II

Училището

Отъ домътъ, децата постъпватъ въ училището да добиятъ наука, знание; а въ сжщо време — да се продължи и тѣхното възпитание.

И тукъ се срещахме пакъ съ разни възгледи и мнения, които засягатъ задачитѣ на днешното училище. За нѣкои учители, които гледатъ на своето звание само като на професия-занаятъ, училището трѣбва да се грижи само да дава достатъчно познания на децата — то не може да се грижи и за тѣхното възпитание. За голѣмо съжаление, това сж име-

Възпитателните фактори.

но пакъ тия учители, които отричатъ и на семейството чението му като въз. факторъ.

Училището, казватъ новитѣ педагози има своитѣ специални цели: да образова, да дава знания, то не бива да си задава и такива цели, които не могатъ да се постигнатъ напълно, за да поема отговорностъ, че то не можало да възпитава учащитѣ се.

И, действително, ние днесъ виждаме, че много сж ония които обвиняватъ училището, че то не се загрижвало никакъ за доброто възпитание на учащитѣ се. И тукъ има известно недоразумение, и въ повечето случай, влага се известно пристрастие, когато се разглежда въпроса за значението на училището като втори факторъ при възпитанието. Ако разгледаме училищния животъ на децата като продължение отъ домашния, то не можемъ да отречемъ, че както въ домътъ, децата се учатъ и възпитаватъ, само че по единично: така и въ училището това учение и възпитание се продължава, само че вече масово и подъ една опредѣлена система и при единъ редъ и дисциплина.

Истинското училищно обучение, казва Хербартъ, трѣбва винаги да бжде възпитателно, т. е. науката не трѣбва да бжде целъ, а само средство, чрезъ което душата на младежа да се усъвършенствува и превъзпитава. Въ тия мисли на великия педагогъ се криятъ възпитателнитѣ задачи на училището, които никой до сега не е можалъ да отрече.

Другъ е въпросътъ, ако днесъ за днесъ положението на учителя е такова, че той не може въпреки добрата воля и желанието си да постигне добри резултати досежно възпитанието на учащитѣ се. За това трѣбва да се търсятъ причинитѣ и тѣ биха могли до голѣма степенъ да се премахнатъ, но тия обстоятелства не даватъ основание на учителитѣ да отричатъ и да отбѣгватъ своитѣ задължения като наставници и възпитатели на своитѣ ученици.

Както всѣкога така и сега, често чуваме да се говори и пише за реформи въ нашата учебно-възпитателна система и съ цель да се създадѣтъ по добри условия на училището, за да може то да въздействува не само образователно, но и възпитателно върху учащата се наша младежъ. Всѣко правителство започва най-напредъ съ създаването на новъ законъ за народната просвѣта, пишатъ се нови програми и правелници и най-накрая виждаме, че положението си остава пакъ все сжщото.

Не трѣбва ли да се запитае, защо сж такива неблагоприятни и нищожни резултатитѣ отъ ония голѣми усилия на нашата държава да внесе подобрения въ системата на нашето учебно-възпитателно дѣло?

Да, такъвъ въпросъ заслужава да си зададе всѣки родителъ, учителъ и общественикъ у насъ.

Ние намираме, че главната причина за този неуспѣхъ се крие въ това, че на въпроситѣ отъ такава голѣма важность винаги се е гледало много леко и всѣкога съ явно пристрастие.

Всѣки новъ министръ гледа да унищожи всичко, което неговия предшественикъ е направилъ. Винаги се почва съ разрушение, преди още да се е създало нѣщо добро. Всѣка година почти сме имали нови закони; нови програми. . . Все нови и нови, като че ли въ миналото и въ старото не е имало нищо добро, нищо разумно, което трѣбва да се прилага съ старание, умение и съ нуждната преданостъ къмъ дѣлото.

Така поставено нашето училище, разбира се, че не може да възпитава, — а и образованието, което се дава на учащитѣ се, и то търпи до голѣма степенъ критика.

Класицизмъ и реализмъ, професионално или общо образование, — тия сж били темитѣ върху които често чуваме да се пише и говори, а въ резултатъ все пакъ не виждаме една строго определена система, по която нашия основенъ и класенъ учителъ, а сжщо и професорътъ ни, да работятъ въ съгласие и да знаятъ на кжде водятъ нашата жадна за наука и просвѣта младежъ.

III

Обществото

Ако нашето семейство и родителитѣ иматъ още значение и сила като възпитателенъ факторъ; ако училището е слабо въ това отношение, — то за обществото — нѣма да сгрѣшимъ никакъ ако кажемъ, че е не само лошъ възпитателенъ факторъ, но до голѣма степенъ то пречи на възпитателнитѣ задачи и стремежи на семейството и училището.

Онова, което въ семейството е съ голѣми усилия създадено въ детската душа; онова което училището е могло съ още по-голѣми жертви да допълни и да доразвие досежно волята и характера у младежъта, обществото съ единъ замахъ иде да разруши и събори. . .

Такова е, за жалость, нашето общество и такъвъ е днешния нашъ общественъ животъ, който само руши, а нищо добро не твори.

Но кое е това общество?

Не сме ли ние негови действителни и активни членове?

Значи, заслужава тепърва да се връщаме върху нашата лична отговорность, като членове на едно голѣмо общо семейство — обществото и да потърсимъ пакъ тамъ истинскитѣ причини за слабото и лошо възпитание на нашата младежъ.

Така става явно, че възп. фактори сж тѣсно свързани по между си и че тѣхната взаимна дейность е резултатъ отъ

общитѣ условия на нашия икономиченъ и социаленъ животъ. Ако можемъ да подобримъ тия условия, ще можемъ да подобримъ и тия фактори, които ръководятъ единичното и общото възпитание на децата и младежта ни.

Така поставенъ въпроса за възпитателните фактори иска своето справедливо и разумно разрешение, за да може злото, ако не съвършено да се премахне, то поне да се намали до известна степенъ. За да може това да се постигне, необходимо е да се намърятъ истинските и коренни причини на злото и отъ тамъ да се започне изправлението и изкореняването му.

Ние нѣма да се впускаме за сега подробно да излагаме и описваме всички причини, които сж докарали това нерадостно положение въ нашето народно образователно и възпитателно дѣло, защото това ще сторимъ въ други статии. Ще се задоволимъ само да посочимъ на една отъ главните и сжществени причини на това зло, несъгласието и разединението на всички действующи лични сили, които работятъ всеки за себе си и по отделно — въ домътъ, училището и обществото. Родителитѣ, до колкото имъ стигатъ силитѣ и познанията работятъ за доброто възпитание на децата си въ семейството, но тази тѣхна работа винаги е била, безъ система и безъ нуждната планомерность. Учителитѣ, сжщо работятъ добре или зле въ училището за постигане на образователните и възпитателните му задачи, но тѣ сжщо така, не взематъ подъ внимание онова, което е направено въ домътъ, за да го допълнятъ или подобрятъ, а работятъ по свой, често пжти, новъ методъ и планъ на действие. Така, че несъгласието и раздвояването на родителскитѣ и учителски сили, винаги довежда до противодействие и до отрицателни резултати, каквито действително сме имали до сега въ нашето възпитателно дѣло.

Обществото, което поглъща всичко, което дава семейството и училището и то работи по свои методи и върви по разни пжтища, защото неговата дейность не се ръководи само отъ едни педагогически условия, а то се движи отъ други сили, предимно: политически, икономически, исторически и пр. Така, че това общество не само че не държи сметка за възпитателните нужди и искания на семейството и училището, но и въ повечето случаи, то гледа да ги използва за своитѣ далечни цели и съ това отклонява и забавя постигането на крайната педагогическа и възпитателна цель на тия три фактора.

Ето защо, налага се една нова педагогическо-обществена сила, която като организира действията на семейството, училището и обществото, съ огледъ на новото време и новитѣ условия, да насочи образователното и възпитателно дѣло въ единъ новъ разуменъ и правъ пжтъ. Нѣма съмнение,

че тази нова организация ще трѣбва да обедини разпокъсанитѣ за сега действующи сили на родители, учители и общественици и по този начинъ да бжде гарантиранъ успѣхътъ въ това трудно дѣло.

Така като се разсждава, дохожда се до необходимостта отъ Родителско-възпитателския съюзъ, който вече съществува у насъ отъ 1.VIII 1919 год. Неговитѣ цели и средства сж добре известни на нашитѣ родители и учители. Тамъ дето вече има съставени клснове отъ този Р. В. Съюзъ, ние виждаме, че се чувствува едно значително облекчение въ работата на родители и учители. Задълженията и отговорноститѣ се разпредѣлятъ по-правилно и всѣко начинание, всѣка постѣпка бива взаимна и предварително проучена и изпълнението ѝ винаги довежда до ползотворни резултати

Сега, съ настѣпването на новата учебна 1924-25 год. редакцията на сп. „Родителска грижа“ счита за свой дългъ да отправи позивъ къмъ всички добри родители, учители и общественици да влезатъ въ редоветѣ на този съюзъ и да взематъ активно участие въ предстоящата негова дейность. Само съ такава една планомѣрна, организирана дейность, нашето образователно дѣло ще може да се тласне съ една сигурна и здрава крачка напредъ въ неговия разуменъ и правъ пѣтъ. По този начинъ Родит. Възпит. Съюзъ, въ едно близко бждеще ще трѣбва да стане единъ отъ главнитѣ фактори за възпитанието на учащата се младежъ и младото ни поколение.

Б. Н. Б.

Ек. Янжулъ.

Американското училище

Народното училище въ Америка се различава твърде много и въ всѣко едно отношение отъ народното училище въ европейскитѣ държави.

Първото нѣщо, което се забелезва отъ вънкашния посетителъ е това, че американското училище е отворено и достѣпно за всѣко лице, безъ какви да е препорѣжки. Който е ходилъ въ Германия, Франция или Австрия, знае тамъ какви митарства има за оногова, който желае да посети едно какво и да е училище и да се запознае съ неговата уредба.

Посетителя е свободенъ, веднага и направо да се яви предъ директора (principal) и той му разрешава да посети самъ или съ друго лице училището, да присѣтствува на уро-

ци, но съ условие, че нѣма да пречи съ нищо на училищната работа. Въ много училища, въ класнитѣ стаи има приготвени специални мѣста за външни лица и посетители.

При влизането въ класната учебна стая на едно основно училище, първото впечатление иде отъ многото черни дъски, които сж наредени по стенитѣ и сж изпъстрени съ разни рисунки. Това нѣщо никжде го нѣма, въ европейскитѣ училища. На видно мѣсто на стената е окачена програмата, написана съ едри букви, да се чете отъ далечъ. По прозорцитѣ сж наслагани цвѣтя, по които се изучава естествознанието въ класъ, по нагледенъ начинъ. Изглежда като да се намирате въ средата на едно семейство, а не въ училище. Приятно е, като гледате какъ момченца и момиченца, задружно, мирно и тихо излизатъ и влизатъ отъ стайтѣ. Известно е, че принципа за съвмѣстното обучение е въведенъ въ Америка отъ основнитѣ до висшитѣ училища.

Всѣко дете сѣда на отделенъ столъ и свободно може да влиза и излиза отъ него. Разпредѣлението на столоветѣ, маситѣ и катедрата е направено съгласно исканията на училищната хигиена. Въ правилника на нюйоркскитѣ училища има членъ, който дава право на учителя да не записва повече ученици, когато нѣма мѣста въ класъ. Въ всѣка класна стая има вентилатори и апарати за изкуствено осветяване на въздуха. Когато инспектора прави свитѣ ревизии, той винаги си взема бележка за чистотата и хигиената, която е константиралъ въ училището. Така напр. въ гр. Saint Paul, щатъ Минезотъ, въ училищния дневникъ на основното градско училище има графа въ която се отбелезва всѣки день вентилацията на класната стая и температурата.

Едно отъ важнитѣ условия за подържане на добра хигиена въ американскитѣ училища е това, че всички здания сж строени специално за своята цель, рѣдко има въ нѣкой голѣмъ градъ, поради недостигъ да се държи нѣкое частно здание за училище. Въ Чикаго напр., само за една година (1896) сж се построили 20 здания за народни училища съ всички хигиенични и педагогични приспособления, а особено съ специални голѣми зали, дето ставатъ ученишкитѣ дружествени събрания.

За упътване на училищнитѣ постройки въ Нюйоркъ напр., има санитаренъ комитетъ, въ който влизатъ избрани лица: суперинтендантъ, на училищата, неговъ помощникъ асистентъ, инженеръ и специаленъ инспекторъ по отоплението. Всѣко училище си има специаленъ машинистъ, който завежда отоплението и вентилацията.

Американскитѣ училища сж така добре приспособени въ хигиенично и педагогично отношение, че въ тѣхъ децата могатъ да прекаратъ почти цѣлия день безъ да изпитатъ

вредно влияние въ здравословно отношение, както напр. е въ нашитѣ училища.

Учебното време е добре разпредѣлено съ голѣми антракти за закуска и малки — за почивка и пречистване на въздуха. Самитѣ уроци сж кратки, забавителни и неуморителни. Между по-труднитѣ уроци винаги има малки часове за разговори или рѣчна работа.

Твърде педагогична е наредбата за домашнитѣ уроци въ американскитѣ училища. Правилника на градскитѣ основни училища, въ Ню-Йоркъ, забранява да се задаватъ домашни на ученицитѣ. Такива наредби има и въ правилниците на среднитѣ и висши училища.

Въ инструкциитѣ на учителитѣ *grammar schools* напр., е казано следното: „Учителитѣ трѣбва да знаятъ, че целта на домашнитѣ задачи е главно да развива въ учащитѣ самодейностъ а не само да се подпомага на класното обучение.“ За горнитѣ класове инструкцията опредѣля точно какви задачи и домашни упражнения могатъ да се задаватъ на ученицитѣ; колко и въ какво време. Домашнитѣ задачи се задаватъ още и съобразно индивидуалноститѣ на ученика и неговитѣ домашни приспособления: шумнитѣ квартири въ голѣмитѣ градове, лошото освѣтление и др. мѣстни условия.

Ето какъ грижитѣ на училището за тѣлесното здраве на ученицитѣ въ американскитѣ училища се простиратъ и вънъ отъ училището. Въ училището тѣлеснитѣ упражнения влизатъ въ програмата на учебнитѣ занятия. Въ нѣделята, всѣки класъ има 5—6 урока по гимнастика, които траятъ по 10—20 минути, добре ръководени отъ специално подготвени учители, по шведска, немска или френска системи, съ уреди или безъ уреди. Най-разпространена е въ Америка „Делсартовската Истема“ (*Delsarte method*), изнамѣрена отъ французски естетикъ, който чрезъ закони на тѣлеснитѣ упражнения е искалъ да развие тѣлесна красота у младежта. Тия упражнения ставатъ подъ такта на музиката и правятъ добро впечатление. Освенъ тия системни гимнастични упражнения, практикуватъ се и кратки движения въ класъ, наречени дълбоки дишания (*breathing exersis*), които се прилагатъ повече при четене, писане и рисуване.

Специални училишни лѣкари нѣма въ американскитѣ училища, но санитарния и лечебенъ контролъ е повѣренъ на специални органи въ щата, на него сж подчинени и училищнитѣ области. Въ случай на нужда, училището може да поиска помощъ отъ всѣки участъковъ лѣкарь и санитаренъ инспекторъ. Въ Бостонъ напр., има специаленъ комитетъ, който се грижи за хигиената на училищата.

Въ педагогично отношение, училищната властъ винаги взема мнението на лѣкаритѣ и специалиститѣ, когито има да се разрѣшаватъ важни въпроси отъ педагогиченъ харак-

теръ. Така напр., въ гр. С. Франциско (въ Калифорния), когато билъ повдигнатъ въпроса за умствената преумора на ученицитѣ отъ срѣднитѣ училища (high schools), за анкетиране на въпроса били раздадени листове, както на родителитѣ, така сжщо и на лѣкаритѣ. Тѣхъ запитвали: 1) дали сж лѣкували ученици съ признаци на умствена умора; 2) дали намиратъ лѣкаритѣ, че ученицитѣ сж претрупани съ уроци; 3) колко време може да изтрае ученика на внимателно и бодро училищно обучение; 4) какви промѣни трѣбва да се направятъ въ училищнитѣ програми и пр. Като резултатъ отъ тази анкета се получило изработването на нова училищна програма и по-добро разпредѣление на задължителнитѣ и незадължителни предмети.

Върху растежа на децата презъ разнитѣ периоди сж правени медицинско-педагогични изследвания въ гр. Ворчестеръ (Масачузетъ). Известния педагогъ Stanley Hall, заедно съ Д-ръ Бернгамъ сж изследвали училищнитѣ згради върху здравето на децата. Тия изследвания сж обнародвани отъ Американското Народно Здружение по Народното Образование. Въ учителскитѣ семинарии има специални отдѣли по детската психология Child Study, лето педагозите стоятъ въ тѣсна свръзка съ лѣкаритѣ и физиолозитѣ.

Американското училище дава най-добри условия за правилното тѣлесно развитие на децата отъ всѣка възраст. Децата още отъ рано се учатъ да сѣдатъ правилно, да пишатъ и четатъ правилно и всѣки техниченъ предметъ е методично разработенъ така, че да предпазва тѣлесното здраве и душевната свобода на ученицитѣ въ всѣка възраст.

Ето какво се чете въ Teachers Manual Board Education City of N. Y. Primary Grades (стр. 13): „Училищния редъ не трѣбва да задължава ученицитѣ непрестанно да поддържатъ едно и сжщо положение, една и сжща поза и да гледатъ въ една и сжща точка, или да стоятъ неподвижни като статуи (както английскитѣ и немски учители изискватъ това). Всичко това е неестествено и вредно, затова то не помага на реда и дисциплината. Стойката на детето трѣбва да бжде свободна и промѣнлива.

Американското училище, както ще видимъ по нататъкъ, дава просторъ на индивидуалната човѣшка свобода и американската училищна класна стая прилича повече на едно семейство, отколкото на една обезличена ученишка тълпа. Училищенъ редъ и дисциплина се вижда само, когато децата подъ такта на музиката (ройала) си излизатъ отъ класнитѣ стаи и си тръгватъ за у дома. Такъвъ строгъ редъ се съзира и въ пожарнитѣ учения, които се правятъ по 1—2 пжти въ месеца. Въпрѣки голѣмата вжтрѣшна училищна свобода, все пакъ външния наблюдателъ съзира чудния редъ, тишината и голѣмата дисциплина въ американското училище. За съзнател-

ното поддържане на училищния редъ, ще изтъкна следния фактъ, който констатирахъ при посещенияето си въ училищата на градоветъ Нью-Йоркъ и Чикаго. Една основна учителка, за да ми покаже, че децата и въ нейно отсъствие ще бждатъ мирни въ класъ и ще си гледатъ уроцитъ, — тя ме покани внезапно да напуснемъ класътъ и да отидемъ въ учителската стая. Следъ 5 минути азъ се върнахъ и заставахъ близо до вратата на това отдѣление. Тишина владѣеше и всѣко дете си гледаше своята работа. Въ време на междучасието ученицитъ шумятъ и се движатъ, но въ време на занятия всички сж внимателни и пазятъ тишина. Нека да имаме предъ видъ, че въ американскитъ училища въ междучасието не се назначаватъ никакви дежурни учители, както у насъ — а въпреки това пакъ нѣма шумъ и глъчка.

Една отъ главнитъ причини на този съзнателенъ и образцовъ училищенъ редъ и на добрата училищна дисциплина въ американскитъ училища се дължи на това, че тамъ наказанията не играятъ такава възпитателна роля, както у насъ.

Въ училищнитъ правилници и отчета се срѣщатъ следнитъ положения:

1) Teachers' Manual, Board of Education. Cety N. Y. Primary grades стр. 109:

„Никакво тѣлесно наказание, въ какъвто и да е видъ, но трѣбва да се налага на децата въ народнитъ училища“. (Нарушителитъ се наказватъ съ глоба и уволнение).

2) Тамъ, на страница 17:

„Запретява се на учителитъ да взематъ какви и да е насилствени мѣрки противъ децата, за да ги заставятъ да учатъ или да мируватъ“.

3) На сжщата стр.

„Запретено е да се поставятъ децата на колене за наказание; да се изпѣждатъ отъ класъ въ време на преподаване или съ физически сили да се развива у тѣхъ съзнание къмъ дълга. Тѣзи наказания вредятъ на учителския авторитетъ и не докарватъ послушностъ у децата.

„Не подигравайте и не усмивайте публично децата“, — това уронва самоуважението и честолюбието имъ.

4) На стр. 13:

„Избѣгвайте заплашването. Не викайте грубо и не се стрескайте на децата, защото съ това държане силно се накърнява честолюбието на ученика, а сжщо — се уронва авторитета на учителя

На всѣки кандидатъ за учителъ въ Америка, училищната властъ предлага следния важенъ въпросъ: *чувствувашъ ли се способенъ и подготвенъ да запазишъ дисциплината въ класъ безъ да прибѣгвашъ до тѣлесно наказание?*

Въ документитѣ на учителитѣ въ щата Индиана се отбелезватъ и умението да се поддържа дисциплина и редъ въ класъ.

Изпѣждане отъ класъ въ време на урокъ и оставане следъ уроцитѣ, — за наказание на ученицитѣ, това не се позволява. Само слабитѣ и лоши учители-педагози могатъ да си служатъ съ такива средства.

Въ американското училище не се употребяватъ такива награди и отличия, каквито сж въведени напр. въ французкитѣ училища, а отчасти въ рускитѣ и нашитѣ — българскитѣ.

Съ наградитѣ децата се подкупватъ. По този начинъ не може да се създаде съревнование. Трѣбва да се стремимъ да развиемъ у децата любовъ къмъ труда; съзнание къмъ лично достойнство и способностъ.

Награди и премии се допускатъ въ американскитѣ училища само, когато се даватъ отъ нѣкои външни дружества за насърчаване на учащитѣ се въ нѣкакви патриотични дѣла, въ трезвеностъ и др. добродетели.

Американското училище се отнася къмъ детето като къмъ възрастенъ човѣкъ. Ако то не се учи, не работи, не проявява интересъ, а пречи на работата въ класъ, учителя обявява мѣстото му за свободно и вмѣсто него се приема друго дете по-способно и по-надеждно по успѣхъ и поведение.

Джоржъ Мартинъ, като говори за учебното дѣло въ източна Америка, изтъква голѣмото значение на фабричната индустрия за добрата вътрешна уредба на училищата и за добрата имъ дисциплина. Тамъ повечето деца излизатъ отъ работнишкитѣ семейства. Родителитѣ имъ се придържатъ въ редовния си животъ, времето имъ е разпредѣлено за трудъ и почивка, — всичко това родителитѣ по наследство и навикъ предаватъ на своитѣ деца. Така че, дисциплината и реда отъ семейството още се принася въ училището. За жалостъ, че у насъ тия условия или липсватъ, или сж тѣкмо обратни. Ние очакваме всичко отъ училището, и наука и възпитание!

Едно отъ важнитѣ педагогични средства за поддържане на добра училищна дисциплина въ американскитѣ училища е *ръчната работа*.

Изобщо, американския учителъ си служи съ изпитани педагогически средства, за да упражнява нужното възпитателно въздействие върху децата. Той изучава характера на лошитѣ деца; насърчава ги въ доброто съ думи и дѣла и винаги следи за постѣпкитѣ имъ въ училището и вънъ.

Тия кратки бележки сж достатъчни, мислимъ ние, да ни уверятъ, че дисциплината въ американското училище се крепи на много по-здрави основи, отколкото дисциплината въ европейскитѣ училища. дѣто има голѣмо принуждение и насилие надъ детската природа.

Въ това се състои слабата страна и на нашето училищно възпитание.

Прев. В. N.

Ф. Треси.

Самосъзнанието у детето

Самосъзнанието — това е крайната точка, дето постепенното развитие на умственитѣ способности у детето се стреми да достигне, макаръ и бавно, но сигурно. Това е единъ признакъ у детето, когато то започва да съзнава своята личностъ, като отдѣлно и самостоятелно сѣщество. Този важенъ душевенъ процесъ на самосъзнание у детето представлява цѣль редъ отъ отдѣлни моменти на развитие и проявление, които ние тукъ по отдѣлно ще искаме да разгледаме и обяснимъ на нашитѣ читатели.

1. Отнасяне на детето къмъ собственото си тѣло.

Презъ време на първитѣ недели детето още не може да схвани и да опредѣли своето физическо сѣществуване. Така напр. едно дете е навикнало да хапи паляца си и веднажъ го охапало толкова силно, че почнало да плаче отъ болки. Друго дете, когато било 2 год. даже обичало да си туря крачето въ устата, като е мислило, че това е нѣщо друго, а не частъ отъ неговото тѣло. Това е дало право и на гинеколога Романесъ да потвърди, че презъ първата и втората годишна възраст, детето не може да съзнава организма си, като еднородна частъ отъ неговата собствена личностъ.

Психологътъ Сигизмундъ, отъ наблюденията си върху душевното развитие на детето, дошелъ до заключение, че презъ тази възраст имано растатъ жбитѣ на детето, затова то пѣха въ устата си всичко, което му попадне въ ржцетѣ, за да чеше венцитѣ си. Това обаче, не може още да обясни напълно току-що проявеното детско съзнание. Вѣрно е още, че презъ това време, детето обича много да се самонаблюдава. Когато си маха ржцетѣ, то спира своя погледъ върху тѣхното движение, и дълго ги наблюдава. Легнало на гърба си, то обича да повдига нагоре крачето си и да го наблюдава втречено и непрекъснато.

Всичко това разбира се, прави удоволствие на детето, защото така то започва да схваща и да разбира, че неговитѣ органи сѣ способны да извършватъ нѣкаква работа. Тия обстоятелства сѣ дали основание на психолога Вундтъ да твърди, че въ развоа на детското самосъзнание, мускулното чувство играе най-голѣма рѣля. А споредъ това, основателно е да се вѣраа, че придобиването на сила и способностъ за ходене у детето е отъ голѣмо значение за пробуждането и развоа на неговитѣ умствени способности и идеи. Чувството на схващане и усещане на собственитѣ си сили, се явява у детето чакъ тогава, когато почне да разбира, че

е въ състояние то само да предизвика нѣкаква промѣна въ положението на предметитѣ. Ето защо, справедливо забелезва Прайеръ, че въ живота на детето е особено найваженъ този день, когато за пръвъ път то разбере, че има връзка между движенията, които е извършило и усещанието които е възприело следъ тия движения. Така напр. неговия синъ, още на петия месецъ разбралъ, че като се преобращатъ листата на книгата, образува се шумъ, който привлича вниманието му. А действително, че то изпитва истинско удоволствие отъ самия фактъ, че съзнава причината на тия и др. подобни фактове.

2. Отнасяне на детето къмъ неговото собствено изображение въ огледалото.

Дарвиновиятъ синъ на петия месецъ не е можалъ да разпознае своя образъ въ огледалото, а едва къмъ седмия месецъ почналъ да се разпознава; а къмъ 11—12 месецъ започналъ заедно съ образа си да асоцира и своето име. Друго едно, осемъ месечно дете поглеждало на огледалото и отъ своя образъ изпитвало страхъ и очудване. Като му се даде въ ржцетѣ малко огледалце, детето виждайки образа си въ него посѣга да го хване съ ржцетѣ си. Друго дете, като застанело предъ огледалото, започвало да си дърпа коситѣ, бъркало въ устата си, пlevило си езика, и правило всичко за да изпита, види се, действителното и въобразително съществуване на своя образъ.

Прайеръ казва, че синъ му обърналъ внимание на своя образъ въ огледалото, едва когато е станалъ на три месеца. Още на третата неделя той започналъ да съзира образа си въ огледалото, но не обръщалъ на това никакво внимание. Още следъ две недели, той внимателно започналъ да се вглежда въ образа си и почналъ да се смѣе. Къмъ края на шестия месецъ, той започналъ да протяга ржка къмъ стъклото. Така правилъ той и съ портретитѣ, които му се показвали. Едва къмъ 20-я месецъ, малкия Ангелъ, които се исправялъ до огледалото, втречено се вглеждалъ въ него. Като го попиталъ баща му Прайеръ, „де е Ангелъ?“ — той радостно си посочвалъ главата и посочвалъ къмъ огледалото да покаже образа си.

3. Пораждане чувство на собственостъ

Това чувство се забелезва у децата, особено когато тѣ играятъ. Тѣ се привързватъ много къмъ своитѣ играчки и ги присвояватъ, макаръ и чужди да сж. Това поражда неприятни сцени между децата, като поражда завистъ и ревностъ у тѣхъ. Тия отрицателни за доброто имъ възпитание чувства, трѣбва своевременно да се изкореняватъ. Презъ това време

у децата се проявява и гордостта, въ която тѣ, като че ли намиратъ една голѣма наслада. Особено това чувство се развива въ момиченцата. Въ игритѣ си, тѣ обичатъ да се представляватъ за голѣми свѣтски дами и почватъ да се труфятъ съ разни пера, валове и др. Интересни сж всички деца да се наблюдаватъ, когато знаятъ, че нѣщо е предназначено само за тѣхъ. Така напр., когато имъ се купи нѣщо ново, тѣ биватъ много весели и се представляватъ, че съ гордостъ и достойнство заслужаватъ всичко, което имъ се купува и дава за лично и тѣхно. И по този начинъ, развоя на чувството за собственостъ у децата върви успоредно съ развоя на тѣхното самосъзнание.

4. Прояви на детското индивидуално-лично съзнание.

Презъ известно време на своето душевно развитие, детето започва да употребява личното местоимение „азъ“ — „мене“. Споредъ изследванията на лингвиста Максъ Мюллеръ, тази дума въ началото се е употребявала отъ човѣка като показателно местоимение и е означавало „този“. Отъ тоза се вади заключението, че първоначално човѣкъ е говорилъ за себе си въ трето лице, преди да се е научилъ да употребява личното местоимение за себе си, въ първо лице — „азъ“ — „мене“. Това сжщото следва да се каже и за децата. Най-напредъ детето започва да се нарича съ собственото си име, или да употребява думитѣ „дете“, „момче“ и др. Съзнателното употребление на личното местоимение въ първо лице става по-късно, обикновено къмъ третата година, когато детето почва вече съзнателно да говори. Отъ това трѣбва да се извади заключението, че съзнанието не се поражда само по себе си у детето, а започва да се проявява едновременно съ развиване на говора съ логическия изразъ. Презъ това време се проявява и детската подражателностъ. Особено бие на очи вниманието и интереса, който децата проявяватъ къмъ възрастнитѣ, за да схващатъ до най-малкитѣ имъ подробности, характернитѣ изрази и обращения, които изтъкватъ проявитѣ на самостоятелността и самосъзнанието. Важенъ е и момента, когато децата започватъ да абстрахиратъ въ своето собствено име и личносѣта си. Така напр., детето вмѣсто да каже името си „Павелъ“, казва „азъ“. Не — „Павелъ направи това и това“, а — „Азъ направихъ. . .“. Алфредъ Бине разказва, че едно момиченце едва на 3½ год. възраст е могло да поправи грешката си, вмѣсто да каже: „Азъ желя това“, то казвало: — „Мене жалая това“, „Мене иска“ и др. Друго дете, едва къмъ 25 месецъ започнало да употребява притежателното местоимение „мой“, преди да усвои употребяването на личното местоимение „азъ“, „мене“.

Тия сж, въ общи чърти, различнитъ фазиси, които постепенно преминава развоя на самосъзнанието у детето. Ние виждаме, че този важенъ процесъ се развива твърде бавно и постепенно. Така започва детето отъ една обикновена животинска тварь да се очертава и оформява като човѣкъ съ надарени отъ природата душевни способности.

За родителитъ, учителитъ и всички ония, които ще иматъ работа съ възпитанието на детето, е отъ твърде голѣмо значение, да сж наблюдавали непосредствено или пъкъ, да сж изучавали и да познаватъ добре това развитие на детското самосъзнание, понеже само по този начинъ тѣ ще могатъ да насочватъ възпитанието на детето по оня правъ и сигуренъ пътъ, който се определя и посочва отъ *сихологията*, — а специално — отъ *Педологията* и *Детската Психология*.

Прев. С.

Рисуването като методическо средство

На рисуването, като важно методическо средство при обучаването на другитъ предмети въ основното училище у насъ не се обръща нужното значение.

Рисуването е единъ отъ главнитъ предмети, чрезъ който обучението се оживѣва и самото училище се сближава съ живота ; у дѣцата се възбуждатъ творчески сили и способности и самодейность. Въ семейството и въ основното училище детската природа се развива бърже и се стреми къмъ творчество. Чрезъ елементитъ на обучението по рисуване: линиитъ, жглитъ, геометрическитъ фигури и форми на тѣлата, детскитъ умствени способности най-лесно, бърже и ловко се насочватъ къмъ самостоятелно творчество.

Мнозина педагози мислятъ, че американцитъ сж първитъ реформатори въ областта на методичното преподаване по рисуване. По-право е да се каже, че тѣ първи сж използвали този предметъ за практическитъ цели на училището, като сж направили голѣмъ превратъ въ училищното обучение. за какъвто ние още не можемъ да помислимъ.

Обаче този превратъ има своитъ дълбоки причини, които се криятъ въ всички преки фактори на обучението и възпитанието.

Педагозитъ и педалозитъ, днесъ като изследватъ живота на детето и неговото постепенно развитие въ семейството и училището, намиратъ, че въ неговитъ свободни движения и прояви, голѣмо мѣсто заематъ наклоноститъ и дарбитъ къмъ рисуване, изрезване, лепене, и др. отрасли на Ръчната работа, която днесъ се полага въ основитъ на така нареченото *ново трудово обучение*. По този начинъ *новитъ педагози* на-

миратъ, че досегашнитѣ методи на книжното обучение не отговарятъ на детското умствено и физическо развитие, а трѣбва да се потърсятъ други пѣтища за обновление на училището. Така напр., дошло се е до убеждението, че голѣма частъ отъ впечатления, които се добиватъ отъ външния свѣтъ, ние ги получаваме само чрезъ зрението — очитѣ, затова на този световенъ органъ трѣбва да се обръща по-голѣмо внимание и че той заема видно мѣсто въ цѣлото обучение и възпитание на човѣка.

Ние често гледаме известенъ предметъ, но не можемъ да забележимъ неговитѣ отличителни и характерни особености. Казва се, че гледаме, но не виждаме! Ние не умѣемъ да наблюдаваме предметитѣ, а още по-малко можемъ да задържаме въ паметта и въображението си онова, което поне малко да ни послужи за материалъ да си припомнимъ и възпроизведемъ този наблюдаванъ предметъ.

Стига само нѣкой да ни каже да рисуваме на паметъ нѣкои обикновенъ и наблюдаванъ отъ насъ предметъ, ние ще се затруднимъ не, че не можемъ да рисуваме, но че не можемъ да си припомнимъ отличителнитѣ особености на този предметъ, неговата конструкция и пропорционалнитѣ отношения на неговитѣ геометрически линии и форми: които сж основата на самото тѣло. Това показва, че ние не сме привикнали да имаме ясна образна и предметна представа за предметитѣ.

У децата е съвсѣмъ друго. Тѣ иматъ естествена дарба да конкретизиратъ всички свои придобити представи за външнитѣ предмети. Тѣ постѣпватъ въ училището съ голѣмъ запасъ отъ думи и образи, които могатъ лесно да възпроизведатъ чрезъ рисунката, стига само да иматъ сръчностъ. Живиятъ образъ на предмета дохожда у тѣхъ по-напредъ, отколкото понятието и думата. Въ това психологическо начало се състои факта, дето илюстрацията, критиката и рисуването може така широко да се приложи при обучението почти по всеки единъ учебенъ предметъ въ основното училище.

Отъ една наивна и техническа слаба детска рисунка, учителя може да разбере твърде добре, дали ученика правилно е схваналъ и разбралъ предмета или явлението, което е наблюдавалъ.

Рисуването има голѣмо практическо приложение вънъ отъ училището, въ практичния животъ и професията. Работника или занаятчията, който може добре да рисува, може да прояви по голѣма творческа способностъ и майсторство въ своята професия. Винаги се предпочита онзи майсторъ който може да изпълни една поръчка по даденъ чертежъ или рисунка, или да му се даде идеята, а той да си приготви чъртежа.

Ще кажемъ нѣколко думи за методичното постѣпване въ класъ при обучението по рисуване въ основното училище и прогимназията.

Учебната целъ, напр. да бжде илюстриране на една приказка. Въ такива случаи, вмѣсто да се прочита, приказката трѣбва да се разказва на единъ лекъ и увлекателенъ езикъ. Чрезъ подходящи въпроси, учителя извлича отъ ученицитѣ ония важни пунктове, които могатъ да се взематъ като сюжети за илюстриране. Особено внимание трѣбва да се обърне върху главнитѣ действующи лица, които децата трѣбва добре да запомнятъ! Следъ това учителя вече, като види, че децата сж достатъчно подготвени, може да имъ даде пълна свобода да почнатъ да рисуватъ самостоятелно.

На конгреса по художественото рисуване, презъ 1921 г. въ Дрезденъ, немския учителъ О. Загнисъ подържалъ методическия принципъ, споредъ който, децата трѣбва да се подготвятъ да рисуватъ по нѣколко основни типове: отъ растения, животни и хора, които ще легнатъ въ основата на тѣхнитѣ бждащи композиции. Тия принципи по методиката на обучението сж важни и съ тѣхъ всѣки народенъ учителъ трѣбва основно и практически да бжде запознатъ. Особено е важно учителятъ да познава началата на переспективното рисуване, които иматъ голѣмо практическо приложение въ всѣкидневния животъ. Особено приложение има перспективата при рисуването на пейзажитѣ. На ученицитѣ ще трѣбва да се обясни какъ да се ползватъ отъ мащаба за изображаването на тѣлата отъ далечно пространство: какъ да се наблюдаватъ предметитѣ съ просто око и пр. По такъвъ начинъ тѣ ще знаятъ кжде въ картината да поставятъ човѣка, кжде-масата, стола, животнитѣ и пр.

Отъ всичко казано до тука можемъ да извадимъ заключението, че рисуването въ основното училище има двойко значение:

1) Като спомагателно методическо средство за вдълбочаване на мисълта у децата и

2) Като специаленъ учебенъ предметъ, чиято целъ може да бжде: а) да се добие сръчностъ, б) да могатъ децата да наблюдаватъ природата и да я изобразяватъ, в) да рисуватъ на паметъ.

Понеже рисуването има голѣмо практическо приложение въ днешния стопански и индустриаленъ животъ, то е належаще, щото по методитѣ на обучението по този предметъ всѣка ваканция да се уреждатъ методически курсове за учители, на които да се поканватъ и родителитѣ.

В. М.

Половото възпитание на децата.

Напоследък въпросът за половото възпитание на децата твърде много почна да занимава педагозите и родителите. Въ Англия, Германия и Русия този въпрос, въ редъ съчинения бърже се оформи въ цѣло учение подъ името „*полова педагогика*“. Целта на този родъ литература е да разясни на родителите и възпитателите какъ трѣбва да се възпитаватъ децата, за да не може половия инстинктъ въ периода на своето развитие да претърпява никакви вредни нарушения и отклонения. И може смѣло да се каже, че този въпросъ въ областта на съществуващата модерна педагогическа мисль си е извоювалъ първо мѣсто.

Бързото разпространение на тази литература най-добре показва, че въпросътъ за възпитанието на можществения половъ инстинктъ е вече назрялъ и иска наложително своята практическа разработка. А този въпросъ не може да бжде безинтересенъ и за нашите учители и родители. Предразсѣдците, които каратъ нашите родители да скриватъ отъ децата истината и да ги оставатъ да изучаватъ половите функции отъ своите по-възрастни другари, слуги и слугини, трѣбва да отживѣятъ вече вѣка си и да се премахнатъ веднажъ за винаги. Пагубните резултати отъ тия предразсѣдци на нашите майки и бащи сж на лице и иѣма нужда да се проситиране върху тѣхъ.

Нуждата да се боримъ противъ тия предразсѣдци е вече добре съзната и съвременната педагогика най-настойчиво налага на родителите и възпитателите длъжността да възпитаватъ децата въ духа на целомъдрието и естествената нравственостъ, като се ползуватъ отъ съществуващите купъ научни способности за тази цель.

Тукъ ще дадемъ нѣколко примѣра, отъ които ще се види какъ въ другите страни се постѣпва при половото възпитание.

Една учителка отъ Дрезденъ, на единъ учителски конгресъ е съобщила следните факти.

Азъ знаехъ въ Лозана една г-жа, която твърде разумно възпитаваше своите две момиченца, докато тѣ бѣха на възраст отъ 8—9 год. Тя бѣше пълна съ розови надежди. Сама се занимаваше съ възпитанието на децата си. Веднажъ по-големата ѣ дъщеря, твърде любознателно и развито момиче,

ченце, като забележало изменението въ фигурата на бременната си майка, попитало:

— Мамо, какво е това отпрде ти? Майката отговорила на този въпросъ така:

— Вие ще имате, още едно другарче. Но то е още толкова малко, щото азъ трѣбва да го нося подъ сърдцето си, въ тѣлото си: тамъ то ще бжде до тогазъ, до като заякне толкозъ, че да може да живѣе между насъ. Ти тѣй сжщо си била по-рано въ моето тѣло!

Това разяснение оказало прекрасно влияние върху момиченцето; то обкржжило майка си съ особена грижливостъ и почнало твърде почтително да се отнася къмъ нея.

Валтманъ, въ своята книга, „Система на нравственото съзнание“ съобщава едно доста интересно наставление, което той почерпилъ изъ практиката на единъ баща. Бащата за когото говори Вилтманъ давалъ олжтвания на своята дъщеря приблизително по този начинъ.

Той се разхождалъ съ дъщеря си. Тя весело бърборяла и постоянно го питала за най-разнобразни предмети и явления. Бащата отговарялъ на всички нейни въпроси, като се стараялъ да удовлетвори детската любознателностъ. Веднажъ тѣ отишли на полето, кждето имало една голѣма ябълка, отрупана съ червени зрѣли плодове. Тѣ седнали подъ сенката на това дърво и се любовали на плодоветъ му.

Тате, — попитала Маня, — отъ де се е взела тази прекрасна ябълка?

Подиръ този въпросъ бащата откъсналъ една ябълка, разрѣзалъ я на половина, посочилъ на дъщеря си зрѣлитѣ черни семена и казалъ:

— Видишъ ли тѣи мѣнички черни семена? Отъ едно такова семенце е израстнала тази голѣма стройна ябълка. Всѣка година тя ражда тѣзи червени плодове — това сж нейнитѣ деца. Ако едно отъ нейнитѣ узрѣли семена попадне въ земята, отъ него ще израстне дърво, което следъ нѣколко години само ще почне да ражда такива плодове. Следъ нѣколко месеца бащата съ детето си пакъ се разхождалъ. Това било презъ есенъта. На полето пасело стадо овце. Малкитѣ агнета весело припкали по тревата. Момиченцето съ удоволствие имъ се любовало. Но следъ нѣколко минути то замислено запитало баща си:

— Тате, отъ де сж се взели тѣзи малки агънца?

— Помнишъ ли, казалъ бащата, онѣзи малки червени ябълки, които пролетесъ висѣха ей тамъ на онова дърво? Тѣ бѣха деца на ябълката. Така и тѣзи малки агънца сж деца на овцетѣ.

Като размислила малко Маня отново се обърнала къмъ баща си съ въпроса;

— Тези агънца пакъ ли върху овцетъ сж порастнали тате ?

— Не, тѣ сж порастнали *не върху тѣхъ, а вжтре въ тѣхъ*, разяснилъ бащата. Отначало тѣ сж били толкова малки и нежни, че не сж можали да живѣятъ тѣй, както ти сега ги виждашъ, тѣ не сж можали даже да ходятъ.

— Нашитъ мънички котенца, сжщо ли сж растнали отначало вжтре въ голѣмитъ ?

— Да, и тѣ сжщо така сж били отначало вжтре въ майка си.

Следъ малко мълчание, Маня пакъ запитала :

— Тате, и азъ по рано била ли съмъ вжтре въ мама ?

— Да. Преди да можешъ да живѣешъ между насъ, ти бѣше въ тѣлото на майка си ; тогава ти съставляваше частъ отъ нея ; затова тя толкова много те обича и ти тѣй сжщо трѣбва всѣкога да я обичашъ.

Следъ непродължително мълчание бащата прибавилъ :

— Но, ти недей приказва за това съ малкитъ деца, защото тѣ нищо нѣма да разбератъ ; недей говори сжщо и съ другитъ деца, макаръ и да сж твои връстници. Съ слугинята и бавачката, тѣй сжщо не трѣбва да се говори за онова, защото тѣ могатъ да ти наговорятъ всѣкакви глупости ; не всѣкога правилно разбиратъ всичко онова, за което обичатъ да се разговарятъ. Най-добре ще бжде за такива нѣща да пнташъ мене или мама си.

Бащата побързалъ да предаде този разговоръ съ дъщеря си на жена си. Тогава майката почнала да наблюдава дъщеря си по-грижливо, но не забележала въ нея никаква промѣна.

Маня все тѣй, както и по-рано, била весела и естествена. Поученията на баща ѝ не възбудили въ нея никакви лоши мисли. Тя съвсемъ сериозно възприела това поучение, което се доказало отъ следния разговоръ.

Като се изминали две години отъ тази случка, веднажъ били събрани наедно : бащата, майката и дъщерята и интимно си приказвали. Маня била порастнала толкова, че изглеждала по-висока отъ майка си. Тя забелѣзала тази разлика и като се усмихнала, съвсѣмъ искрено казала :

— „Нали е чудно, мамо, че азъ нѣкога съиъ била вжтре въ тебе, а сега съмъ вече по-голѣма отъ тебе, толкова голѣма, че сега ти би могла да се поберешъ въ мене“.

Приведохме тия сериозни и твърде поучителни примери, които сж взети отъ съчиненията на единъ лѣкаръ по половото възпитание на децата.

Нашитъ родители твърде малко внимание обръщатъ на толкова важния въпросъ за първоначалното запознаване на

децата съ половитѣ функции. Ето защо имаме деца, които подъ влиянието на слугитѣ и слугинитѣ преждевременно се предаватъ въ онанизъмъ, който затъпява умственитѣ имъ способности и ги прави преждевременно да се израждатъ физически.

Лъжата въ училището

(споредъ фр. Фьорстеръ)

Бележития немски педагогъ Фр. Фьорстеръ, въ своята книга „Училище и характеръ“, дава следното разпредѣление и обяснение на лъжата между учащитѣ се:

1) Фантастическа, 2) паталогическа, 3) героическа, 4) егоистическа и 5) социална.

Фантастическата лъжа децата употребяватъ, когато искатъ да излъжатъ безкористно. Увлечени отъ въображението си, тѣ започватъ да съчиняватъ нѣща, които никога не сж бивали, или маскиратъ и преиначаватъ фактитѣ до неузнаваемостъ. Къмъ такава лъжа не трѣбва да се отнасяме твърде сериозно, но вси пакъ, тя не трѣбва да се поощрява, а да се изкоренява, защото лесно може да се превърне въ паталогическа лъжа. Като най-рационално средство за изкореняване на тази лъжа може да послужи заставянето на децата да разказватъ точно и вѣрно онова, което сж видѣли и чули. Когато децата привикнатъ да си служатъ твърде често и несъзнателно съ фантастичната лъжа, тогава тя се обръща въ болезнена слабостъ и има паталогически признаци, които водятъ къмъ душевно разстройство и аномалностъ.

Героическата лъжа се подбужда отъ благородни мотиви. Въ училището, децата често пжти за да отърватъ нѣкого отъ другаритѣ си отъ нѣкое належаще наказание, при разпитването имъ отъ учителя, започватъ умишлено да лъжатъ! За да се изкорени тази лъжа между ученицитѣ, Фьорстеръ препоръчва да се водятъ съ тѣхъ другарски откровени беседи, за всѣки случай отдѣлно, като имъ се обяснява, кога такава лъжа може да бжде допустима и оправдателна и кога — осждителна. Самъ той често е устройвалъ такива беседи съ ученицитѣ си на интересната тема: „Изкуство да не се лъже“. Той е оставялъ ученицитѣ сами да търсятъ изходни пжтища, за да излезатъ отъ трудното положение, въ което сж изпаднали. Ето какъвъ примѣръ навежда Фьорстеръ изъ своята дългогодишна училищна практика. Влиза той въ класъ и вижда на черната дъска нарисувана една неприлична картина. Запитва дежурния ученикъ, кой е нарисувалъ това? Дежурниятъ, разбира се, — знае виновния ученикъ, но мълчи или започва да мисли какъ да излъже учителя си. Въ неговата душа започва една борба: трѣбва ли той сега веднага да издаде и посвчи виновния си другаръ или да отговаря на учителя само лаконически: „азъ нищо не видѣхъ и не знаа“!

Този труденъ въпросъ, Фьорстеръ предоставилъ на цѣлия класъ да го обмисли и разреши. Следъ анкетата и беседата, появили се две мнения; за и противъ. Следъ извѣстно уговорване, всички ученици дошли до взаимно общо съгласие че е най-справедливо, ако дежурния не исказва виноватия си другаръ, а той самъ да се яви предъ учителя си и да признае грешката. Такова било крайното решение, което напълно задоволило учителя и ученицитѣ. Да, отговорилъ Фьорстеръ, вие правилно разрешихте въпроса. Децата трѣбва въ такъвъ труденъ моментъ да си помагатъ сами, зощото чрезъ такава взаимнопомощъ тѣ ще се подготвятъ за живота. А това, разбира се, че е много по-педагогично и възпитателно, отколкото да става нужно учителя или директора, да се яви въ класъ сърдитъ и разтревоженъ и да започне да имъ чете дълги и широки нотации и наставления, най-после да се налагатъ и наказания.

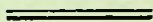
Егоистичната лъжа, децата употребяватъ тогава, когато искатъ да избѣгнатъ ънѣщо неприятно. А въ такива случаи иматъ вина и родителитѣ. Тѣхното желание и слабостъта имъ да удовлетворяватъ всѣка прищевка на децата; непредпазливитѣ критики по адресъ на родителитѣ и др. лица, всичко това, подготвя богата почва у децата, отъ чувство на самосъхранение и егоизмъ, да лъжатъ родители и учители за дребни работи. За да може тази лъжа да се изкорени въ учащитѣ се, Фьорстеръ препоръчва сжщо така да се устройватъ беседи и диспути съ ученицитѣ, на които могатъ да се поканватъ и родителитѣ. Така напр., той устроилъ такъвъ диспутъ между ученицитѣ отъ горнитѣ класове въ Цюрихската гимназия. Единъ ученикъ рефериралъ върху „Неибежната лъжа въ училището“, а втори ученикъ се приготвилъ да опонира, като навеждалъ аргументи и противъ тезата на референчика. Диспута излѣзълъ много сполучливъ и интересенъ за всички присѣтствуващи. Защитникътъ на лъжата въ училището, между другото наблегналъ и върху това, че въ борбата за сжществуване, справедливия, искрения и честния човѣкъ винаги го чака несполука и мизерия, че живота е грубъ, жестокъ и хората сж егоисти. За да обори тия положения, опонента подържалъ тезата, че ученицитѣ още отъ училището трѣбва да се учатъ на самопожертвувателностъ. Въ житейската неравна борба се изисква характеръ и героизмъ. За подобни беседи, Фьорстеръ препоръчва на учителитѣ да се ползуватъ отъ Ибсеновата драма „Народенъ врагъ“, дето твърде психологически сж обрисовани подобни нравствени конфликти на героя, който се е пожертвувалъ за общественото благо.

Социалната лъжа, по-право е да сенарече, лъжа на масата или на тълпата. Масовитѣ влечения и инстинкта на колективната зависимостъ; щеславнето и суетността подбуждатъ

често пжти всички другари да поддържатъ едно положение, макаръ то да е, въ повечето случаи неоснователно, лъжливо и престъпно даже. Сжщо такъвъ случай имаме и въ училището, когато цѣлия класъ се увлича до крайностъ въ една лъжа и я поддържа упорито. За изкореняването на тази лъжа, въ учащитѣ се трѣбва да се развива и укрѣпява въ тѣхъ нравственото чувство, независимостъта и личното достоинство. Нуждна е съвмѣстна дейностъ между семейството и училището; родителитѣ и учителитѣ.

Когато ученика излезе достатъчно подготвенъ още отъ училището за живота, той ще намѣри подкрѣпа между своитѣ близки, за да излѣзе побѣдителъ въ борбата съ злото. Но когато е слабъ по характеръ, тогава може да стане жертва на увлечение или чужди в ияния.

Ако сме могли да подготвимъ така учащитѣ се още отъ училището, то значи, че сме постигнали главната възпитателна задача на училището.

Наклонности и призвания у децата.

Когато учащия се завърши вече своето средно или прогимназиално образование, тогава родителитѣ започватъ да се замислятъ за бждащето призвание и за специалностъта, на която децата трѣбва да се придадатъ, за да осигурятъ своето сществуване.

Този въпросъ е най-трудниятъ, за това той не може правилно и разумно да се разреши отъ повечето родители. А отъ тукъ произлизатъ голѣмитѣ нещастия и несполуки, на които е изложена младостъта н^а.

Ако възпитанието и образованието на децата е било правилно дадено, тогава този въпросъ ще бжде правилно разрешенъ: ако ли всичко е било градено на случайнитѣ обстоятелства и странични влияния, тогава трудноститѣ и грешкитѣ сж неизбежни.

Тукъ ще наведемъ нѣколко примера отъ живота на бѣлжнати ученн, върху бждещето призвание, на които е упражнено голѣмо влияние отъ бащата и майктта. Ако бащата не познава добре наклонноститѣ и призванието на децата си то се появява принуждение и насилие; като въ случая се намѣсва и участието на майката.

Единъ баща иска да направи сина си у когото има наклонностъ къмъ литература — търговецъ, другъ кара детето да учи богословие, когато то е надарено да учи естественитѣ науки. Въ такива случаи, разбира се, че детето враждебно

ще се отнася къмъ образованието, което му се натрапва и тази враждебностъ намира опора винаги въ майката. Тя угажда вкуса и стремежитъ на оногова, който ще стане великъ човѣкъ: тя предвижда бждащата му слава: тя слага честолюбieto си въ неговата сждба и се стреми да му помогне. Колко много велики хора не биха достигнали славата и знаменитостта си, ако тѣ не сж намирали въ майкитѣ си опора и защита отъ своеволията на бацитѣ си, макаръ и отнасящи се съ любовь къмъ синоветѣ си.

За да потвърдимъ съ факти тия истини ще наведемъ примери отъ живота на бележити мъже.

Пико-де-ла Мирандана, единъ отъ извѣстнитѣ учени въ своето време, билъ презиранъ отъ баща си и братята си. Тѣ били воени и всичкото си време преминавали въ груби казармени упражнения. Детето стояло по цѣли дни надъ книгитѣ, и съставляло гордостъ на майка си, която едричка го утешавала. Жакъ Амио, съ когото Франция се гдрдѣе отъ XI в., като забележителенъ умъ, отишелъ въ Парижъ, да се учи. Баща му не само, че се противилъ на намеренията му, но даже му запретилъ да се връща въ родителската си кжца. И ако детето е можало да живѣе и за напредъ въ Парижъ и да се учи, това се дължало на неговата майка. Бащата на знаменития естество-изпитателъ Линеи искалъ щото синъ му да стане теологъ и затова му запретилъ да събира хербарни, като го заплашвалъ, че ще изгори всичкитѣ му тетрадки по естеств. история. Единъ пжтъ, даже той го далъ на занаятъ у единъ обучаръ. Трогателното е това, че майката на малкия ученъ ставала въ два часътъ сутринята да приготвя закуска и да даде възможностъ на сина си да потича по ливадитѣ, до като баща му спи. Следъ това той отивалъ да събира разстения. Къмъ 6 часа вечерята Линеи трѣбвало да се завърне отъ полето и да изучава богословието, подъ ръководството на баща си. Критикътъ Мармонтелъ разказва, че баща му искалъ да го направи търговецъ. Само благодарение настояването на майка му рѣшили да го пратятъ въ Лицеа да изучава литературата. Бащата на Бернарденъ-де сенъ-Пиеръ се е мжчилъ да отклони сина си отъ неговото призвание и наклонностъ по хуманитарнитѣ науки, но неговата кръстница му помогнала въ случая. Великиятъ немски поетъ Гете въ младостте си страшно оичалъ театра. Когато една французка трупа отишла въ Франкфуртъ, той започналъ да посещава игритѣ и се запозналъ съ най-забележителнитѣ пиеси на французкитѣ класици. Баща му го укорявалъ често, като му казвалъ да не прахосва безполезно паритѣ, обаче мийка му го защищавала и му подпомагала парично.

Шатобрианъ, само благодарение на майка си е можалъ да изучи гръцки и латински езици. Бащата на поета Дюси строго му забранявалъ да се занимава съ поезията, а майка

му го е насърдчавала да пише стихове. Майката на Дидро тайно му е узпращала пари въ Парижъ, въ време на скарването му съ баща си, което произлѣзло отъ това, че Дидро е отказалъ да учи правото, Майката на Бетховена много му е помагала и насърдчавала въ музикалното му поприше.

Ще допълнимъ тия примери и съ характерния епизодъ отъ живота на нашия народенъ поетъ Иванъ Вазовъ. Отъ биографията му се знае че баща му билъ го далъ при търговци да стане човѣкъ, а той въ свободното си време пишелъ стихове по търговскитѣ тефтери и не можалъ да стане търговецъ, а станалъ поетъ съ чието име сега се гордѣмъ предъ свѣта.

Тия примери сж предостатъчни, за да се докаже истината, че родителитѣ не трѣбва да се налагатъ на децата си и да опредѣлятъ тѣхната професия, безъ да взематъ подъ внимание тѣхнитѣ естествени дарби и наклонности.

Днеска гениитѣ мжно се раждатъ. И да се родятъ, тѣ преждевременно биватъ унищожавани отъ усложията на живота. Ние виждаме, че живота има нужда отъ хора не толкова гениалии и талантливи, отколкото способни за трудъ и годни да се приспособяватъ къмъ незгодитѣ на живота.

Като се съобразяватъ напълно съ дарбитѣ и наклонноститѣ на децата, родителитѣ ще трѣбва да посочватъ тѣхното образование и възпитание по пжтя, който посочватъ истинскитѣ расположения на детската природа. Само въ такъвъ случай успѣхътъ въ живота за младежъта ни може да бжде сигуренъ и гарантиранъ.

Д. Д.

Детската литература.

Който иска да пише за младежта, той трябва да се помъчи да представи едно свѣтско кѣтче, отъ гледището на детето. А това ще се удаде само на оня, който е всѣки день съ децата, който е въ сѣприкосновение съ тѣхъ и който сериозно ги изучава. Едно макаръ и за кратко време прекъсване сѣприкосновението съ тѣхъ е причина възрастиятъ да се вдаде отново въ своята наблюдателна и сетивна областъ. Само постоянното подновяване интимното сѣприкосновение съ детския миръ ни дава възможность да виждаме съ детското око и да чувствуваме съ сърцето му.

За щастие, малко по-малко дн съ си пробива пътъ възледѣтъ, че детската литература трябва да съдържа художествени творения писани въ поетическа форма и свободни отъ всѣка тенденция. Но дали като подържавяме това гледище, то съ това именно се туря на заденъ планъ едва що споменатото познание.

Азъ мисля, че оня, който изисква отъ едно детско книжле да схваща всичко по детски, той трябва да се съгласи и съ следнитѣ последствия:

Детската литература не трябва да надминава детското разбиране, както въ езиковно и мисловно отношение, така сѣщо и по отношение на усѣщанията. Следъ много опити въ класъ азъ дойдохъ до убеждение, че децата се ръководятъ отъ съвършено други естетични закони, отъ ония по които се ръководимъ ние възрастнитѣ. Друго е схващането на детето за хубавото и другаде го търси и намира то. И защо не? Детето говори другояче, мисли другояче и репродуцира по-другояче отъ възрастнитѣ. Близко до ума е, следов., ако приемемъ, че то по-другояче усѣща. Но, азъ знамъ, че ние се намираме на границата на една още не изследвана областъ. Никой до сега още не е мзследвалъ планомѣрно и научно естетичнитѣ усѣщания на детето, идеалитѣ на детския свѣтъ, — нито е наблюдавалъ тѣхнитѣ тайнствени кроежи. Въ сѣщность това е отъ такава важность, че ни налага да дадемъ едно обяснение. То обаче е възможно само чрезъ интимно дружене съ децата, които сѣ иавикнали да си откриватъ душевния миръ безъ стеснение могатъ да съчиняватъ фантастични истории и да рисуватъ картини. Иай-лесно би се забелѣзаль детския естетиченъ идеалъ въ рисуването. Ако нѣкога, въ нѣкой оживенъ часъ, безъ всѣкаква подготовка, се даде на децата една задача, да нарисуватъ напр.,

една „хубава“ кжца, ние ще останемъ очудени отъ необикновенния за насъ възрастнитѣ начинъ, по който тѣ изразяватъ естетичното и декоративното си чувство.

Обаче, азъ подчъртавамъ, че този опитъ трѣбва да се направи въ нѣкой класъ, дето децата проявяватъ будно творческа сила и голѣма жизнерадостъ. Ето защо, основнитѣ отдѣления и прогимназиалнитѣ класове, дето децата още не сж заразени отъ цѣлата училищна култура, произлѣзли направо отъ ржката на природата, семейството и училището; тѣ сж най-пригодни лаборатории за всички психологически и педагогически опити и изследвания.

На такива ученици се даватъ въ време на оживени часове задачи, които даватъ възможность на учителя да поизучи детскитѣ схващания за хубавото. Да се каже напр., на децата да представятъ съ думи и шрихи рая, единъ хубавъ коледенъ день и т. н. Ако чрезъ тия опити се докаже, че детскитѣ естетични усѣщания се различаватъ отъ тия на възрастнитѣ, респективно, че децата ги изказватъ по-другояче отъ насъ, то може и трѣбва тия факти да не останатъ безъ въздействие по отношение на детската литература и на тия, които искатъ да пишатъ за децата.

Въ случая, нашитѣ рецензенти ще трѣбва да иматъ за задача не само да констатираатъ за всѣки отдѣленъ случай, дали една детска книжка съотвѣт твува на детскитѣ схващания и способности, но въобще — дали и въ каква степенъ книгата съ своето съдържание съживява и подбужда естетическитѣ усѣщания на детето.

Нѣщо ми казва, че въ случая много отъ книгитѣ признати за художествени, ще трѣбва да бждатъ зачеркнати отъ списъка на препоржчаната детска литература.

За стойността на една детска книжка най-добре би се произнесло самото дете, стига то да е въ състояние да формулира сжждението и мисълта си ясно и опредѣлено и да може да ги обоснове. Като се помисли за любовта, която децата хранятъ къмъ индийскитѣ приказки, въ които многобройнитѣ приключения и хубаво описани действия, като че напълно отговарятъ на наличнитѣ детски искания, то струва ми се, много съмнително е дали нѣкой отъ ценнитѣ за насъ въ художествено отношение произведения би се харесали на детето.

Всѣка детска книга, преди всичко, трѣбва да се прочете на една група деца, които сжщевременно внимателно да се наблюдаватъ, за да се види какво впечатление ще имъ направи прочетеното. И всѣка работа която не въздействува на децата дълбоко, би трѣбвало да не се препоржчва на тѣсъ. Но и този начинъ на рецензиране е твърде повърхностенъ. Най-целесобразенъ е начина, чрезъ който рецензента като се вдълбочава въ самата книга, да се стреми да измине

пжтя на автора заедно съ децата. Той съобщава на децата предположенията, изходнитѣ положения на действията и провѣрява, до колко самостоянитѣ стремежѣ на действията, които децата продуциратъ се съгласява съ отдѣлнитѣ си части съ предлаганото отъ автора. И ако децата вървятъ по особенъ свой пжтъ или по съвсемъ други пжтища, различни отъ тоя на автора. то колкото по-голѣмо е това отклонение, толкова по не детски е ходътъ на действието въ съответното съчинение и обратно.

Не искамъ друго, освенъ къмъ литературната оценка да се прибави и една чисто педагогическа, една оценка произходяща отъ духовния интересъ и критерия на детето.

Стихове предназначени за децата. трѣбва да имъ въздействуватъ като откровение, а възрастнитѣ да подпомагатъ. Но, както вече казахъ, усетителиия и чувственъ животъ на децата е твърде непозната за насъ областъ, а това затруднява всѣка правилна преценка. Може би, намъ сж необходими, преди всичко, цѣла редица сериозни *педагогически опити*, за да се доберемъ до истинскитѣ и здрави основи на една здрава *детска естетика*.

Х. Шарелманъ.

Изъ учебно-възпитателното дѣло у насъ

1. Децата и ваканцията

Какъ и де да прекаратъ децата голѣмата летна ваканция, този е билъ единъ важенъ и труденъ въпросъ, който е занимавалъ родителитѣ, когато децата завършватъ учебната година. За ония родители, които разполагатъ съ достатъчно средства, въпросътъ е лесно и бърже разрешенъ, но ония родители, които иматъ 2—3 деца и средствата имъ сж слаби, този въпросъ е доста труденъ за едно бързо и правилно разрешаване. А безспорно е, че децата на заможнитѣ родители сж винаги по-добре гледани, хранени и обличани и тѣ се нуждаятъ само отъ една промѣна на климата; когато децата на беднитѣ родители сж винаги по-слабо хранени, по-слабо обличани и обувани, та тѣ именно иматъ по-голѣма нужда отъ промѣна на климата, отъ по-здрава и силна храна.

Отраднo и утешително е, да виждаме, че почти въ по-голѣмитѣ градове, учителитѣ отъ среднитѣ и основнитѣ училища всѣка година уреждатъ колонии за учащитѣ се.

Както трѣбва да бжде, такива колонии се уреждатъ съ съдействието и съвѣтитѣ на лѣкаритѣ, които често пжти взематъ активно участие въ тѣхната уредба.

Безпорно е, че само по този начинъ като се работи, ще се постигнатъ добри резултати.

Екскурзията и спорта, сѣщо така спомагатъ за физическото развитие и възпитание на учащата се младежъ. Съ голѣма радостъ и задоволение трѣбва да констатираме факта, че следъ войната у насъ започна твърде усилено да се развива спорта, който увлича нашата младежъ. Ако това развитие на спорта у насъ продължи все така, въ течение само на 10 години, ще се отразятъ резултатитѣ отъ него твърде чувствително, върху здравословието и физическото възпитание на младото ни поколение.

2. Образованието на нашата девица

„Вестникъ на жената“ въ броя си отъ 19. VII. т. г. повдига въпросътъ за образованието на девицитѣ у насъ. Въ статията автора изказва доста добри и правдиви мисли за нуждата отъ солидно образование на нашитѣ девици. Че наравно съ мъжътъ и жената има нужда отъ добро и завършено образование, въ това никой не се е съмнявалъ и никой не би могълъ да оспорва това право на жената. Обаче сжщността на въпросътъ е да се знае *какъ имено образование е нужно на девицата, за да може тя вдинъ день напълно да отговори на своето назначение като добра домакиня и истинска майка възпитателка?*

Въ печата, а често и въ нашия парламентъ се изказватъ добри и здрави мисли досежно реформирането на нашитѣ девически гимназии и то въ такъвъ духъ, че тамъ да се даватъ на младитѣ наши девици познания отъ такова естество, щото като завърши девицата средното си образование, да бжде добре подготвена за нуждитѣ на сегашния практически животъ и да може напълно да изпълни дългътъ си като домакиня и възпитателка на децата. Сегашнитѣ девически гимназии съ своитѣ реални, класически и полукласически отдѣли ни най-малко не могатъ да дадатъ нуждното практическо образование на нашитѣ девици. Необходимо е да се създадатъ новъ типъ девически средни училища, въ които да се застъпятъ освенъ по-главнитѣ общеобразователни предмети, на чело съ възпитанието и други — специални дисциплини отъ професионаленъ характеръ.

Такива училища отдавна има въ другитѣ държави. А тѣ най-добре сж уредени въ Германия. Затова виждаме, че германката държи безпорно първо мѣсто между всичкитѣ европейски жени, като се посочва винаги за *образцова домакиня и добра майка-възпитателка.*

Какво струва на нашитѣ държавници да проучатъ добре организацията на девическото образование въ нѣкои европейски държави, предимно въ Германия и следъ това да

се пристъпи веднага къмъ реализирането на една добре обмислена и разумна система на нашето девическо образование?

Стига сме говорили и писали за реформи въ просвѣтното дѣло. Дайте доказателство, че вие тамъ изъ канцелариитѣ и кабинетитѣ не вършитѣ само книжни реформи, а работитѣ върху незрѣлитѣ житейски проблеми и че вашия трудъ може да даде реални резултати.

Прочее, нека да се пристъпи часъ по-скоро къмъ реформирането на нашето девическо образование!

3. Балната система

Въ свръзка съ изпититѣ се намира и *балната* — *цифрена* система за оценяване успѣха на ученицитѣ.

Главнитѣ доводи които могатъ да се наведатъ противъ балната система сж следнитѣ:

а) чрезъ бележкитѣ-цифритѣ не може да се изрази истинския успѣхъ и индивидуалната особеност на ученика.

б) Всѣкидневното писане на бележкитѣ се отразява вредно, както върху преподаването, така и върху успѣха на ученицитѣ;

в) Бележкитѣ, често пжти нравствено деморализиратъ ученицитѣ.

Тѣзи сж накратко казани, най-лошитѣ и слаби страни на балната система, разгледана отъ възпитателно гледище.

Слабитѣ и удовлетворителни бележки сж синонимъ на страхъ, тревога и др. душевни изтезания, които сж толкова добре познати на нашитѣ учители, особено въ девическитѣ гимназии. А какво може да се каже за душевното състояние на ония ученици, които съзнателно и добросъвестно се трудятъ и все пакъ получаватъ, споредъ своето дълбоко убеждение, незаслужено слаби бележки. Нѣкои педагози сж наклонени да приематъ, че бележкитѣ развивали въ ученицитѣ съревнование, но те забравятъ, че освенъ това, съ тѣхъ се развива завистта и тшеславието.

По този въпросъ, за балната система, както и за изпититѣ, въ нашата педагогическа книжнина сж се изказвали доста добри и сериозни мнения, обаче окончателното разрѣшаване винаги зависи отъ Министерството на Народ. Просвѣщение, което винаги бавно усвоява и трудно прокарва въ практическия училищенъ животъ реформитѣ, докато времето не ги наложи.

Изъ учебно-възпитателното дѣло въ чужбина

1. Въ Швейцария, кантонъ Во, е откритъ новъ горенъ курсъ на основното училище, който има програма нагодена за практическитѣ нужди на живота. Той е предназначенъ за тия момчета и момичета, които сж завършили съ успѣхъ своето основно образование и желаятъ да го разширятъ. Въ програмата на този курсъ се предвижда изучаването на: земледелие административна служба, търговия и индустрия. Заедно съ общообразователния характеръ на този курсъ се подчъртава силно и професионалния — за специалнитѣ изисквания на живота въ швейцарскитѣ кантони. Обучението по Френски ез., История, География, Аритметика, Химия, Физика, Геометрия и др. предмети става съ огледъ на тѣхното практическо приложение въ живота. Щомъ учащия се зевърши този курсъ, може да се предаде и на самостоятелна работа. Следъ свършването на този курсъ учащитѣ се подлагатъ на практически изпитъ и получаватъ *зрѣлостно свидетелство*.

Ето отъ какви практически училища и ние имаме нужда, а не само отъ гимназии!

2. Въ Англия. Въ гр. Оксфордъ, дето индустрията е силно развита и отъ дето излизатъ най-хубавитѣ платове, наречени *оксфорди*, се е открило *народно училище за работници*. Всѣки ученикъ, зойто постѣпи въ това училище плаща по 15 лв. седмична такса или 1300 лв. годишно. Срещу тази сума ученика получава квартира, храна, пране и учение. Въ това училище нѣма слуги съ изключение на готвачката. Всѣки осемъ дена ученицитѣ избиратъ по между си нѣколцина, които сж натоварени съ административната работа; всѣки единъ ученикъ, най-малко два часа на день извършва необходимата работа въ училищното домакинство. Уредбата и цѣлата вътрешна организация на това училище е такава, че въ него, всѣки ученикъ се чувствува въ сжщо време и като човѣкъ на труда. Има специални класове за изучаване на търговска кореспонденция. Освенъ това, управлението на училището уржда неделни събрания, въ които се четатъ реферати и държатъ публични диспути по разни въпроси. На тия събрания се канятъ родителитѣ на децата; търговци, индустриалци и видни общественици, които се интересуватъ отъ живота на това училище.

3. Бъ Франция, особено следъ войната се е обърнало особено внимание на женското образование. Както е известно на нашитѣ читатели, Франция отива къмъ расово израждане. Тамъ населението намалява, понеже повече хора умиратъ, а по-малко деца се раждатъ. Французкитѣ общественици и пе-

дагози отдавна проектиратъ да прокаратъ нова система за образованието на жената, като възприематъ нѣкои практически принципи отъ системитѣ на женското образование въ Англия и Германия. Досегашнитѣ французки Лицеи, дето девицитѣ получаватъ своето образование си водятъ своята научно-педагогическа основа още отъ времето на Фенелона, който е писалъ съчинение върху образованието на девойкитѣ. Неговитѣ възгледи, обаче днесъ сж много остарели и макаръ и късно, французитѣ се решаватъ да си корегиратъ грѣшкитѣ. Войната доказа, че англичанката и германката раждатъ здрави деца и главно — умѣятъ да ги отглеждатъ и възпитаватъ.

Французойката е лоша домакиня, а още по лоша майка; тя не обича да кърми сама децата си. Затова смъртността на децата въ Франция е доста голѣма, а младото поколение се изражда и насението намалява.

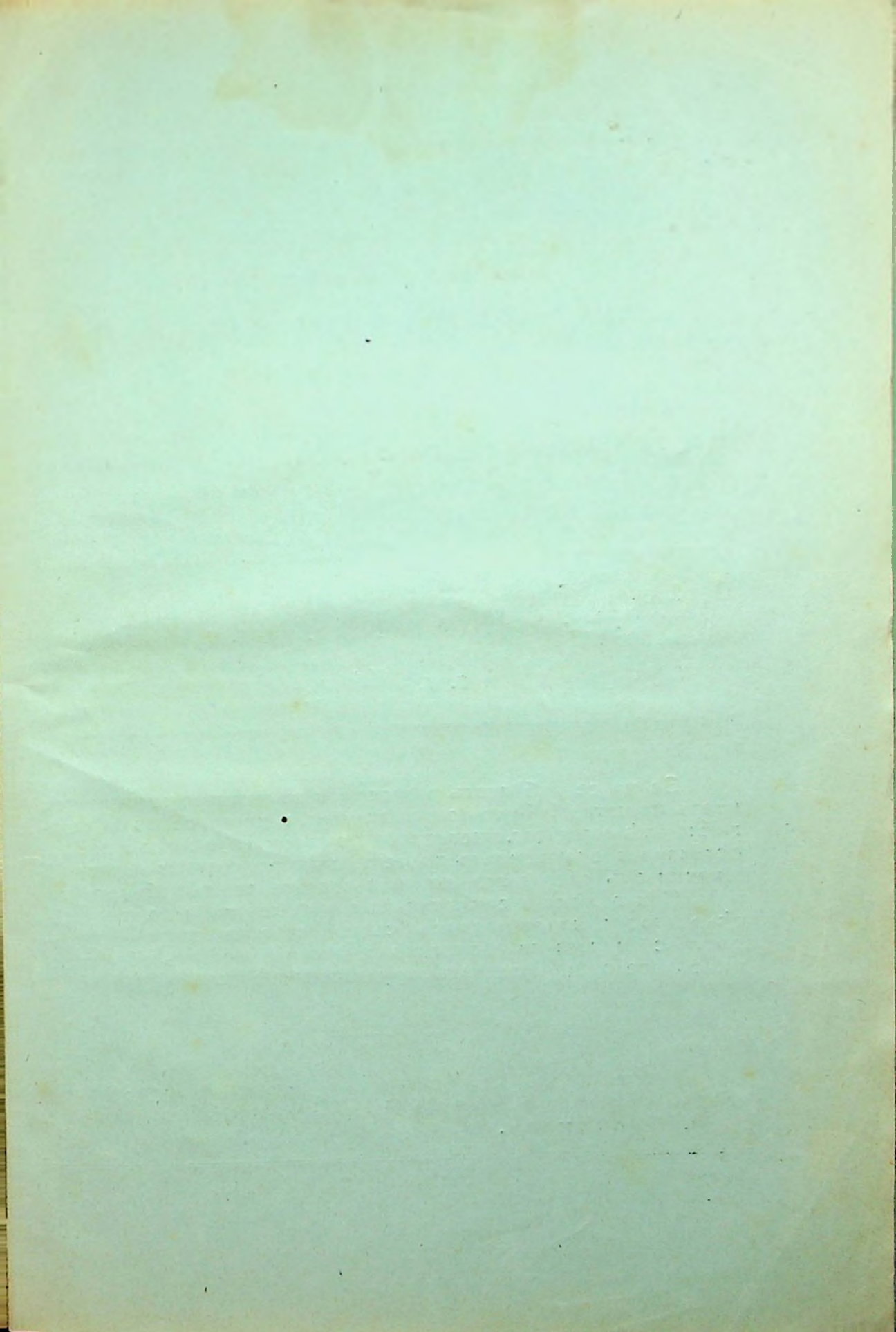

Отзиви за полезни книги.

Колкото и да е слаба и бедна нашата книжнина все пакъ се намиратъ читатели на добри и полезни книги. Книгоиздателството „Акация“ наскоро е отпечатало № 2 отъ серията четиво „Наука и животъ“ малката книжка „Отглеждане на кърмачето“ отъ известния руски педагогически писател и лѣкаръ д-ръ Е. Покровски. Изборътъ на книгата е сполучливъ и превода е направенъ отъ *Венда Кирова* съ голѣма добросъвестност. Разгледани сж следнитѣ важни въпроси: 1). Нѣколко думи за хигиената на бременната жена, 2) Новороденото, 3). Анатомическо строение на новороденото, 4). Млѣко: преработването му въ стомаха на детето, 5). Майчиното млѣко и кърменето, 6). Хигиена на кърмачката. Начини и правила за кърменето, 7). Отбиване на кърмачето, 8). Смесено и изкуствено кърмене, 9), Хигиена на детето.

Въ тази книжка на единъ лекъ и достъпенъ езикъ се даватъ най-необходимитѣ съвети и опжтвания за отглеждането на новороденото дете, отъ които иматъ нужда нашитѣ млади майки.

Въ свръзка съ този важенъ въпросъ, нека да приложимъ на нашитѣ читатели, че въ София отъ 1924 год. е открита първата и единствена въ България лечебна станция, въ която специалисти лекари даватъ лично опжтвания на младитѣ майки за физическото възпитание и първоначалното отглеждане на детето. Съ настоящата книжка нашитѣ млади майки ще могатъ твърде добре да се подготвятъ въ грижитѣ си за доброто отглеждане на децата. Препоръчваме книгата на нашитѣ читателки — млади майки.

До г.

66

записването на абонати за сп.

■■■■ РОДИТЕЛСКА ГРИЖА ■■■■
ГОДИНА XII

Се продължава. На новозаписаните абонати срещу 60 лв. веднага се изпращат излезлите до сега 3 книжки.

Одобрено и препоръчано отъ М-вото на Нар. Просв. съ окр. № 570 отъ 9. I. 1914 г. до г. г. директоритѣ на гимназиитѣ, прогимназиитѣ и педагогическитѣ училища и г. г. окр. уч. инспектори.

За да се избѣгнатъ разносцитѣ за пращане квитанциитѣ чрезъ пощата, Най-учтиво замолваме г. г. директоритѣ на прогимназитѣ и педагог. институти и др. училища, а сжщо и всички останали абонати, които до сега сж получили излезлитѣ 3 книжки отъ списанието, да ни изпратятъ веднага абонамента.

При голѣмата скжпотия на трудъ, печатъ и при голѣмитѣ разноси, които правимъ съ издаване на списанието, — дългъ се налага на абонатитѣ ни, да ни внесатъ абонамента, съ което ще олеснятъ трудната ни задача.

Всичко се адресира до редакцията: площадъ черна джамия № 6 — София, Редакторъ: Н. Б. Балкански.
